

Fotoğraf: Arif Aşçı

“RÂNA”NIN YAZARI OSMAN NECMİ GÜR MEN’LE TARİHTE GEZİNTİ

Hadisat iradeyi aşar

“Râna”yı şöyle bir göz atmak için elimize almıştık, bırakamadık. Epeydir özlemine duyduğumuz bir türdü: Klasik roman. Cambazlıklar yok, karakterler var, tarihî hadiseler var, insanlık durumları var ve dahası, son zamanlarda çok seyrek gördüğümüz ahenkli bir Türkçe var. Osman Necmi Gürmen’in kapısını çaldığımızda, sıradışı bir şahsiyetle karşılaşacağımızı tahmin ediyorduk ama, doğrusu bu kadarını beklemiyorduk. Zarafeti ve bilgeliği bir yana, hayat hikâyesi bugünlerde uluorta kullanılan “serüven”in ta kendisi...

“Râna”da, “hadisat iradeyi aşar” diye bir cümle var... İlk romanınız “Delibozuklar Çiftliği”nin yayınlandığı tarihte 49 yaşındaydınız, yazmaya ne zaman başladınız? Hep yazmak istiyordunuz da hadisat iradeyi mi aştı, yoksa belli bir yaşa geldiğinizde, yazma isteği birdenbire mi belirdi?

Osman Necmi Gürmen: Hadisat iradeyi aştı. (gülüyor) Okulda sorarlardı ne olmak istiyorsun diye. Güzel Haşım vardı bizim sınıfta, soyadını hatırlayamıyorum, sonradan Galatasaray’da santrfor oynadı. O Clarke Gable olmak isterdi. Bana sorduklarında “yazar olmak istiyorum” derdim. İçimde vardı böyle bir şey. 1946’da Fransa’ya gittiğimde tercüme yapmaya başladım. Baudelaire tercüme ediyordum. O zamanlar Peyami Safa’nın Türk Düşüncesi diye bir mecmuası vardı. O bastı bir-iki tercümemi, fakat okuduğum zaman gözlerime inanamadım, çünkü kendine göre değişiklikler yapmış, ne kafiye kalmış, ne ahenk. Onun acısı hâlâ içimdedir... Beni edebiyata çeken isimlerin başında Baudelaire gelir.

Başka kimler var?

Marguerite Yourcenar’ı çok beğenirim. Fransız Akademisi’ne kabul edilen ilk kadın yazardır. Benden Yourcenar için bir yazı istemişlerdi, “Adrian’ın Notları” diye bir kitabı vardı, Akademi’ye seçilmesine neden olan kitaptır, bahsettiğim yazı için “Adrian’ın Notları”nı kurcalarken şu cümlesine rastladım: “Bazı mevzular vardır ki” diyor, “elli yaşından önce ele almak kabil değildir”. “Râna” da benim için öyleydi, o mevzuyu daha önce ele alamazdım. Ama diğer kitaplarımı daha önce yazamamamın sebebi, ha-

Marguerite Yourcenar’ın “Adrian’ın Notları”nı kurcalarken şu cümlesine rastladım: “Bazı mevzular vardır ki” diyor, “elli yaşından önce ele almak kabil değildir.” “Râna” da benim için öyleydi, o mevzuyu daha önce ele alamazdım. Ama diğer kitaplarımı daha önce yazamamamın sebebi, hadisatın iradeyi aşmasıydı.

disatın iradeyi aşmasıydı. (gülüyor) İstanbul’da, Siverek’te, Paris’te, Anadolu’da yüz bin türlü işe girdim çıktım.

İlk romanınızı yazmaya başlamanız nasıl oldu?

“Delibozuklar Çiftliği”, 25 yaşımdan beri yazıp yazıp kenara koyduğum notlardan çıktı. Konusu, içimde kalan bir ukdeydi, o zamanki zihniyetlere karşı, geleneklere karşı bir arayıştı. Gelişme, ilerleme dediğimiz bu mefhum ne içindir, nereden gelir, nereye gider, bu fikirler üstüneydi. Veli mefhumu nedir, veli ile deli arasında nasıl bir fark vardır, bu fark nereye kadardır?.. O kitap önce Fransa’da basıldı, burada da “Ebem Kuşağı” adıyla çıktı. Sonradan Türkçesini düzelttim, Fransızca yazmıştım, Hürriyet Yayınları tercüme ettirmişti. İsmi de değiştirdim, “Delibozuklar Çiftliği” yaptım.

Fransızca yazmanızın sebebi neydi?

Ben 1956-1966 arasında Siverek’tedim. Toprakla, çiftçilikle uğraştım. Edebiyattan, Türkçeden uzak kaldım. Gazete bile seyrek gelirdi. O on yıl içinde Türkçe muazzam değişti. Cumhuriyet gazetesini anlamamaya başladım. Kendimi ifade edebileceğim bir Türkçe değildi o. Bir de Fransa’dayken tansarlamaya, yazmaya başladığım bir roman- dı, notlarımla çoğunu Fransızca almıştım. Fransızca yazmak daha kolayıma geldi.

“Kılıç Artığı”nı, “Delibozuklar Çiftliği”nden kısa bir süre sonra ve Türkçe yazdınız. O niye öyle oldu?

“Kılıç Artığı”nı 1974’te, Kıbrıs hadiselerinin başladığı günün ertesinde yazmaya başladım. O sırada Bodrum’daydım. 1978’te burada çıktı, 1979’da Fransa’da, 1981’de de Norveç’te.

Kıbrıs hadiseleri nasıl yansıdı romana? Bende ekaliyet mefhumu yoktur. Vatandaşlık ve beraber yaşamak arzusu var. Bir hayatımız var, yaşayıp gidelim, öyle değil mi? Ben Kürt kökenliyim baba tarafından, anne tarafından ise Gürcü. Zamanında bir sürü Ermeni arkadaşım vardı, Rum arkadaşım vardı. Hepsisiyle haşır neşirdik. Birdenbire bozuluyor bu.

Hakikaten insanı isyan ettiriyor. Neden?

“Delibozuklar Çiftliği”ne bakarsanız, en güzel rollerden biri Ermenidir, Mardik’tir. Şeyh Müslim dediğim aslında Musevidir. Bir de Rum var romanda, Stavro. Yani içimde böyle bir şey var. Ee, derken kalkıyor birdenbire bu Kıbrıs hadiseleri. İnsanı hakikaten isyan ettiriyor. O EOKA’cı generalin, Gri-vas’ın yemediği herze kalmıyor. Türkleri kesmeye başlıyor. O zaman isyan başlıyor. Bir komiser vardı Bodrum’da, kovboy şapkasıyla gezerdi, herkes çok severdi, hiç komiser gibi bir adam değildi. O gelir giderdi bana devamlı. Ünlü Johnson mektubu zamanında “bizimkiler bu sefer çıkacaklar mı?” diye sormuştu. Ben de şöyle demiştim: “Çıkacaklar gibi geliyor, çıkmaları da gerekir. Çıkarlar ve kazanırlar, ama sonrası nasıl gelişir, orasını Allah bilir. Beynelmül diplomasi için içine girince, masada kim bilir ne olur?” Bu lafı o zaman söylemiştim, masada ne olduğu çıktı ortaya.

Romanın konusu neydi?

Magosa’nın birkaç kilometre ötesinde bir koy; iki aile. Türk Kani’yle Rum Yani’nin ailesi. Birlikte yaşıyorlar. Çocuklar büyüyor. Yani’nin kızı Halil’e bağlanıyor. Kani’nin büyük kızı Ayşe, Niko’ya meyilli. Niko’nun gözü yükseklerde, Atina’ya gidiyor. Ayşe de Türkiye’ye gidiyor. İki de milliyetçilikten etkilenmiş olarak dönüyorlar geriye. Ve o zamana kadar barış içinde yaşamış iki aile arasında çatışmalar başlıyor.

Kürt kökenli olduğunuzu söylediniz, milliyetçilikten siz de mustarip oldunuz mu?

Benim küçüklüğümde Kürt denmesi yasaktı. Çocukluğumda arkadaşlarım bana takılırlardı, “kuyruğun nerede” derlerdi, ben de kırdım, çekişirdim onlarla. O zamanlar mesela askeriyede yüzbaşından öte rütbeli Kürt kökenli adam bulamazdınız. Diplomaside de Kürt bulamazdınız... Sonradan yavaş yavaş değişti ama.

Babanız cumhuriyetin kuruluş döneminde Siverek milletvekili...

Evet, İstanbul’da yaşamasına rağmen, eşraftan olduğu için Siverek milletvekili ilan ediliyor. Siverek, o zamanlar vilayet...

Kendisini Kürt olarak mı tanımlardı?

Ben Kürdüm diye bir şey söylediğini duymadım, Kürtçe konuştuğunu da duymadım. O zamanki durumda yeni bir memleket kurulmuş, hem de ne açıktan, ne sefaletten sonra. İyi kötü kurulmuş, kendisi de mebus seçilmiş. Kalkıp da ben Kürdüm demenin sırası mı? Anadilini kullanamama sorunları 1940’lardan sonra başladı; Atatürk’ün ölümüne kadar, hatta İkinci Dünya Harbi’nin ilk senelerine kadar ben öyle bir şeye şahit olmadım. Eski nesilde, yani benim nesilimde öyle fevri bir anti-Kürt veya Kürtçü hava yoktu. Hâlâ da yok, onların torunlarında, yeni nesilde çıkıyor bu.

Babanızın Şeyh Sait isyanına dair düşünceleri nelerdi?

Babam Şeyh Sait isyanını konuşmazdı. Şeyh